

Uitgangsprincipes voor MAP 7 : toetsingskader en principes

1. Afgesproken toetsingskader

Volgende criteria voor het toetsingskader werden afgesproken:

1. Algemeen

- Een bijdrage leveren aan verdere verduurzaming.
- Toetsing gebeurt op basis van de inzetbaarheid, resultaatgerichtheid en controleerbaarheid.
- Maatregelen die een integraal antwoord bieden op meerdere uitdagingen m.b.t. milieu en klimaat zijn te verkiezen boven andere, meer eenzijdige oplossingen.
- Rekening houden met de evaluatie van het mestbeleid op basis van het mestrapport, het vierjaarlijks rapport van de Europese Commissie, de evaluatie die gepresenteerd is tijdens het overleg met de middenveldorganisaties, de adviezen van de strategische adviesraden, de dialoogsessies met de landbouwers, wetenschappelijke rapporten en de visie over de toekomst van landbouw en milieu door 8 academici.
- Maatregelen moeten voldoen aan alle relevante Europese richtlijnen en alle relevante Federale en Vlaamse beleidslijnen.
- Bijdragen aan een circulaire landbouw.

2. Gericht op milieudoelstellingen

- Een kader opstellen dat in staat is om maatregelen door te rekenen naar milieu impact:
 - de bijdrage van de voorgestelde maatregelen aan de doelen berekenen en
 - hun eventuele impact op /bijdrage aan aangrenzend beleid correct inschatten en evalueren en
 - op die basis maatregelen prioriteren.
- Maatregelen moeten een bewezen positieve impact hebben op de waterkwaliteit en wetenschappelijk onderbouwd zijn, wetenschappelijke inzichten zijn leidend.
- Maatregelen moeten effectief zijn, beter presteren waar nodig en verder gaan dan de bestaande maatregelen om de geconstateerde doelafstand te overbruggen. Effectieve maatregelen worden behouden, niet-effectieve maatregelen worden bijgestuurd.
- De bodemkwaliteit moet verbeteren
- Bijdragen aan de verbetering van de waterkwaliteit waarbij monitoring gericht is op landbouw.
- Rekening houden met klimaatimpact en landbouw klimaat robuuster maken.

3. Gericht op socio-economische motieven

- Maatregelen moeten technisch haalbaar en meetbaar zijn.
- Rekening houden met het economisch kader (landbouwkundig opbrengstpotentieel, concurrentiepositie van bedrijven) en dit bekijken in een traject van transitie, waarbij lock-ins vermeden worden.

- Rekening houden met het mentale welzijn van de landbouwer.
 - Een leefbare en werkbare biologische landbouw wordt kansen gegeven.
 - De druk op het inkomen van landbouwers worden gemilderd via een flankerend beleid en het GLB.
 - Toegang tot grond is een afwegingscriterium.
 - Het behoud van de lokale tewerkstelling en waarde creatie is een afwegingscriterium.
 - De hele keten moet zijn/haar verantwoordelijkheid nemen.
4. Gedifferentieerd naar doelgroepen en gebieden
- Maatregelen richten op diegene die het niet goed doen.
 - Rekening houden met de eigenheid van het desbetreffende landbouwmodel, diversiteit van de Vlaamse Land- en tuinbouw en de specifieke kenmerken van percelen
 - Vb. landbouwmodellen die circulariteit en grondgebondenheid als belangrijke kenmerken hebben.
 - Voor bedrijven waar omwille van specifieke eigenschappen van hun bedrijfsvoering weinig negatieve impact verwacht wordt op de waterkwaliteit moet een aangepast kader uitgewerkt worden.
 - Een generiek beleid uitwerken om de controleerbaarheid en uitvoerbaarheid te verhogen waarbij maatregelen kunnen genomen worden op maat van de teelt, het bodemtype en op maat van het gebied. Er is nood aan continuïteit en stabiliteit naar afbakening op basis van de waterkwaliteit waarbij er flexibiliteit kan zijn in de maatregelen.
5. Gericht op uitvoerbaarheid
- Evenwicht tussen handhaafbaarheid en controle en last voor de landbouwers.
 - Beperkte administratieve lasten.
 - Robuust beleid: niet steeds veel wijzigen, niet om de 2 jaar een nieuw MAP.
 - Rekening houden met weersomstandigheden en bodemomstandigheden in functie van de effectiviteit en met respect voor de code van goede landbouwpraktijk.
 - Sanctie staat in verhouding tot de overtreding en de werkelijke milieu-impact en de sanctie is voldoende ontradend.

2. Principes MAP7

- Het huidige voorstel dient onder het voorbehoud van de **toets** op de effectiviteit mbt de doelafstand te worden beschouwd, alsook onder voorbehoud van **goedkeuring door de Europese Commissie**. Bemerkingen vanuit Europa worden aan de milieu- en landbouworganisaties teruggekoppeld.

- De milieu- en de landbouworganisaties benadrukken dat dit akkoord meer is dan een loutere oplijsting van aparte voorstellen. Het is een samenhangend geheel waarbij maatregelen elkaar versterken en de impact ervan ook verder zal gaan dan enkel een verbetering van de waterkwaliteit. Het is bovendien een onderhandeld plan, waarin de nodige evenwichten bereikt werden en waarvoor draagvlak is bij zowel de milieu- als de landbouwsector. Het plan is één en ondeelbaar en dient in zijn geheel uitgevoerd te worden of desgevallend in onderlinge samenspraak bijgestuurd.
- Dit voorstel geldt als basis voor een MAP 7 dat qua maatregelen ingaat op 1 januari 2024, zodat er niet retroactief moet gewerkt worden.
- In 2023 loopt MAP 6 door, maar is er geen derogatie want die is weggevallen sinds 31 december 2022.
- Er wordt een aparte opsomming / aanduiding voorzien in dit akkoord met doorkijk naar elementen die op korte termijn - looptijd MAP7 (2024-2027)- moeten opgestart worden en elementen die substantiële bijdragen zullen leveren op langere termijn.
- Inhoudstafel deel 2.

2.1 MAP7 zet in op ambitie om land- en tuinbouw verder te verduurzamen

2.1.1 Verbeteren van de waterkwaliteit

2.1.2 Verbeteren van de bodemvruchtbaarheid en -kwaliteit

2.1.3 Betrokkenheid van de keten

2.1.4 Verbeteren van de circulariteit

2.1.4.1 Omvang van de veestapel

2.1.4.2 Bedrijfsbenadering voor mest

2.1.4.3 Derogatie

2.1.5 Verbeteren van de klimaatrobuustheid

2.1.6 “Juist” werken: van het 4J-naar het 6J-principe

2.1.6.1 ‘Juiste mestsoort’

2.1.6.2 ‘Juiste tijdstip’

2.1.6.3 ‘Juiste dosis’

2.1.6.4 ‘Juiste bemestingstechniek’

2.1.6.5 Van 4J naar 5J ‘Juiste plaats’

2.1.6.6 Van 4J naar 6J ‘Sensibilisering Juiste teelt en teeltrotatie’

2.2 Generiek beleid

2.2.1 Opslagonafhankelijk werken

2.2.2 Aanpassing van de uitrijregeling

2.2.3 Specifieke maatregelen voor de tuinbouwsector en de intensieve groentensector

2.3 Gebiedsgericht beleid in gebied waar de waterkwaliteit nog onvoldoende is

2.4 Gebiedsgericht beleid in gebieden die extra bescherming vragen

2.4.1 Nulbemesting voor natuur

2.4.2 Oeverzones voor nutriëntenretentie

2.4.3 Ecologisch (zeer) kwetsbare waterlopen

2.4.4 Waterwingebieden en aandachtsgebieden

2.4.5 Onderzoek naar gebieden met gevoeligheid chemische erosie ten gevolge van nitraten

2.4.6 Nutriëntenimpact op het watersysteem via sediment

2.5 Blijven inzetten op handhaving alsook begeleiding

2.5.1 Opvolging van toepassing van de duurzame teelt- en bemestingspraktijken

2.5.2 Opvolging van het nitraatresidu om het individuele resultaat van landbouwers op te volgen

2.5.3 Begeleiding

2.5.4 Handhaving

2.1 MAP7 zet in op ambitie om land- en tuinbouw verder te verduurzamen

2.1.1 Verbeteren van de waterkwaliteit

De **doelstellingen** voor oppervlakte- én grondwater moeten worden bereikt, zoals voorzien in de Europese wetgeving met name de Nitraatrichtlijn, Kaderrichtlijn Water en de Drinkwaterrichtlijn en binnen de timing en bepalingen van deze richtlijnen, voor zover landbouw daar verantwoordelijk voor is. Het verbeteren van de bodemkwaliteit en biodiversiteit worden als belangrijke voorwaarden meegenomen. De maatregelen mogen geen negatieve impact hebben op de bodemkwaliteit.

De aanpak vertrekt van een systeembenadering waarbij negatieve en positieve effecten naar andere milieucompartimenten en de bijdrage op het realiseren van de verschillende milieudoelen in beeld worden gebracht. In deze systeembenadering worden de volgende beleidsvelden beschouwd (niet-limitatief):

- Stikstofbeleid (PAS)
- Klimaatbeleid
- GLB en ruimer landbouwbeleid
- Biodiversiteitsbeleid
- Gezondheidsbeleid
- Erosiebeleid
- Drainagebeleid
- Drinkwater

Het huidige voorstel dient onder het voorbehoud van de **toets** op de effectiviteit mbt de doelafstand te worden beschouwd, alsook onder voorbehoud van goedkeuring door de Europese Commissie.

De natuur-, milieu- en landbouworganisaties vragen als redacteuren van deze tekst betrokken te worden bij deze toetsingsmomenten en vragen uitdrukkelijk om betrokken te worden tijdens het overleg met de Europese commissie om toelichting te geven. De verantwoordelijkheid van de legistische uitwerking ligt bij de overheid maar behoudt de geest van deze tekst.

Naast het huidige voorstel tot terugdringing van invloed van nutriënten uit de landbouw wordt ook met nadruk gewezen op de impact van buiten de landbouw op de waterkwaliteit. De organisaties vragen met aandrang om werk te maken van de snellere uitrol van de plannen mbt de riolerings- en waterzuiveringsgraad in Vlaanderen.

Er is consensus over de noodzaak aan een **opvolgingsorgaan** met formele bevoegdheid tot het evalueren van vooruitgang en het voorstellen van beleid m.b.t. de eerder genoemde lange termijn voorstellen, zie ook verder. De samenstelling van dit opvolgingsorgaan is minimum de betrokken partijen nl. zowel landbouworganisaties als natuur- en milieuorganisaties. In de loop van het bilateraal MAP7 overleg bleken naast VLM en VMM ook laboratoria, adviesverleners, drinkwaterbedrijven, gemeenten met erosieproblematiek, e.a. mogelijke relevante betrokkenen tijdens bepaalde discussies. In de eerste vergadering van het opvolgingsorgaan wordt een huishoudelijk reglement opgemaakt. Het **MAP meetnet** is een belangrijk instrument dat we nadrukkelijk behouden en het maakt deel uit van het akkoord dat besprekingen worden opgestart in 2023 in bovengenoemd overlegorgaan: onderwerp zijn minstens de aberraties mbt een aantal MAP meetpunten die hun doorwerking zo snel als mogelijk vinden in het lopende MAP. Daarenboven wordt de discussie ook opgestart over slapende MAP-meetpunten sneller terug actief te maken en hoe omgaan met droogstaande meetpunten, nitraatrijke bronnen, het grondwatermeetnet,... Belangrijke elementen daarbij in het akkoord zijn dat

- zo de kwaliteit van het meetnet verbeterd wordt om te beantwoorden aan de doelen van de Nitraatrichtlijn,
- zo draagvlak op het terrein behouden blijft en
- anderzijds dat het totaal aantal MAP meetpunten in grootteorde behouden blijft.
- de ruimte die er is voor aanpassing betreft wijzigingen in de externe invloeden op MAP meetpunten de afgelopen 10 jaren (o.a. waar woonwijken zonder aansluiting op riolering zijn ingeplant, waar een wijziging qua lozingen of overstorten is gebeurd waardoor het aandeel van landbouw in de resultaten gemeten in een MAP meetpunt zijn gewijzigd,...).
- de aanpassingen vergen engagement en mankracht vanuit de betrokken overheden, er wordt verwacht dat halfweg MAP7 de eerste concrete resultaten zullen bereikt zijn.

Een correcte bepaling van de mestproductie is belangrijk. Op basis van wetenschappelijk onderzoek, kunnen de uitscheidingscijfers aangepast worden.

De **nitraatresidumeting** (perceelsbenadering en bedrijfsbenadering) blijft in MAP 7 een belangrijk instrument om inzicht te geven aan landbouwers en om opvolging door de overheid mogelijk te maken. Ook hier worden mogelijke aberraties weggewerkt zodat het draagvlak in dit instrument vergroot (zie ook verder).

Voor teelten die nog in de fase van actieve gewasgroei vertoeven (bladgroenten en nateelten, lijst te specificeren) wordt de staalnameperiode van het nitraatresidu verlegd naar 15 oktober tot 15 december, in afwijking van de algemene regeling (1 oktober tot 15 november).

Voor nodige aanpassingen aan de **bemestingsadviezen, oa een borgingssysteem**, waarvan ook een effect wordt verwacht op de waterkwaliteit, zie deel 2.1.2.

2.1.2 Verbeteren van de bodemvruchtbaarheid en -kwaliteit

Algemeen wordt - verder in de tekst - het **lager gebruik van kunstmest gestimuleerd**, dit gegeven is positief voor de bodemvruchtbaarheid (minder verstoring bodemleven) alsook voor de klimaatrobuustheid (fossiele energiegebruik bij productie). Of door deze maatregelen mbt de bemestingsnorm ook het kunstmestgebruik daalt met 20% tegen de deadline die vooropgesteld wordt in de Green Deal moet worden doorgerekend. Voor de monitoring van het kunstmestgebruik wordt het kunstmestregister gebruikt. Het kunstmestregister dient waterdicht te worden gemaakt en dit betekent dat softwarematig sterke verbeteringen dienen te worden ingebouwd, zowel naar het garanderen van de correctheid van data als van gebruiksvriendelijkheid en tijdsbesparende aspecten. Wanneer bij evaluatie van het register tijdens de looptijd van MAP7 blijkt dat de inspanningen om het waterdicht te maken en het kunstmestgebruik te monitoren niet volstaan, wordt het verder bijgestuurd in samenspraak met de gebruikers.

Tijdens MAP 7 wordt een werkwijze uitgewerkt om beter rekening te houden met **gebonden/bestendige organische koolstof versus het nitraatresidu in de bodem**, zodat landbouwers gemotiveerd blijven om de gebonden koolstofgehalte van hun bodems te verhogen. De bespreking hiervan gebeurt met alle betrokken partijen rond de tafel in het opvolgingsorgaan. Mogelijk is daarbij een doordachte staalname en residurapportage over de 3 horizonten (0-30, 30-60 en 60-90) opgesplitst relevant, opdat voldoende data hiervoor worden verzameld.

Er wordt ingezet op **extra onderzoek** over de mate van nitraatdynamiek van percelen met een hoger gebonden koolstofgehalte, onder wisselende weers- en klimaatomstandigheden.

Het is belangrijk dat landbouwers werken via een **geleidelijke opbouw aan een hoger gebonden organisch koolstofgehalte** in de bodem, via toediening van externe koolstofbronnen of via toepassing van slimme teeltrotaties,...

Hiervoor moet binnen MAP7 het toepassen van **stalmest en (boerderij)compost** gestimuleerd worden en dienen de bestaande drempels te worden weggewerkt.

Voor boerderijcompost moet een werkbaar en haalbaar kader uitgewerkt worden, waarin minstens volgende bezorgdheden worden aangepakt:

- De struikelblokken zoals o.a. extra attesten en administratie die een effectieve implementatie voor boerderijcompost in de weg staan, worden weggewerkt.
- Bovendien is er op dit ogenblik een niet onderbouwd verschil tussen de werkzame stikstofcoëfficiënt van boerderijcompost en deze van gft- of groencompost. Dit wordt weggewerkt.

Vanuit diezelfde optiek zal er een specifieke stimulering voor het gebruik van stalmest gelden binnen de bedrijfsbenadering, zie verder voor detaillering.

Bodemkwaliteit vrijwaren gebeurt ook door **goed zorg te dragen voor de bodem**, via onder meer betere erosie inperking (zie verder). De **niet-kerende bodembewerking** is daarbij een voorbeeld van een maatregel binnen de duurzame teelt-, bodem,- en bemestingstechnieken die eveneens kan bijdragen aan het stimuleren van het **bodemleven**.

De **toekomstige bepalingen uit de Europese bodemrichtlijn** zullen waar van toepassing een doorvertaling vragen in MAP 7. Dit zal worden besproken binnen het opvolgingsorgaan.

De **bemestingsadviezen** zijn voor verbetering vatbaar. Bemestingsadviezen moeten worden gegeven volgens het economisch-ecologisch optimum, niet enkel volgens maximale teeltgroei. Hierbij is het aangewezen dat de verschillende adviserende instanties zich op de laatste stand der wetenschap baseren, basiselementen gelijk doorrekenen voor eenzelfde teelt/perceel én tegelijk rekening houden met factoren zoals bvb de SPI-index. Labo's en instellingen die bemestingsadviezen geven, zijn wetenschappelijk gevalideerd en gecertificeerd, en er dient ook een voldoende kwaliteit te worden gegarandeerd voor de bemestingsadviezen zelf.

Het **bodemanalyserapport** zelf moet ook leesbaar en interpreteerbaar zijn voor de landbouwers zelf.

Adviezen moeten gebaseerd zijn op de voorteelt en andere variabele parameters zoals bvb de nitraatuitspoelingsgevoeligheid van de teelt, de kenmerken van het ras (vroeger, later), het mineralisatiepotentieel, de SPI-index die rekening houdt met temperatuur en droogte en een benadering van de stikstofdepositie naargelang de ligging van een perceel moet o.a. in deze adviezen worden meegenomen (waar dit nog niet zo is). Elementen als de aanbreng van zouten door bepaalde meststoffen, vormen een onmiskenbaar deel van die beoordeling (zie ook de opmerking geformuleerd bij effluenten).

Er wordt verwacht dat de studie "**Code voor goede bemestingsadviezen**" hier ook een goede voorzet voor kan geven zodanig dat een landbouwer die dit ter goeder trouw uitvoert, aan de doelstellingen van het decreet kan voldoen.

Eens de **kwaliteitseisen van de bemestingsadvisering** bepaald zijn dient hierop een **borging** te worden uitgeoefend opdat elke landbouwer zijn recht op een correct advies gevrijwaard ziet. Hiervoor wordt een systeem voor de borging van de kwaliteit van de

bemestingsadviezen uitgewerkt en geïmplementeerd. Er moet een **steekproef** kunnen genomen worden uit de gegeven schriftelijke adviezen. Het advies is geen resultaatsverbintenis maar de resultaten linken met de adviezen kan waardevolle informatie opleveren om de kwaliteit van beide te verbeteren.

Er wordt ingezet op wetenschappelijk en praktijkgericht **onderzoek** om op doelgerichte wijze antwoord te geven op vastgestelde kennislücken in zowel gangbare als biologische landbouw. De impact van de wisselende klimaatsomstandigheden op de N-vrijstelling uit bodemorganische stof en bemesting en op de gewasopname is een concreet voorbeeld.

Het bodempaspoort is een digitaal instrument waarop alle landbouwers makkelijk informatie mbt hun percelen kunnen terugvinden en eigen data opslaan via DjustConnect, verdergaand dan wat vandaag al terug te vinden is op het e-loket en andere openbare bronnen. Het betreft zowel fosfaat, koolstof, nitraatresidu, teeltrotatie, bodemtype, ligging mbt waterlopen e.a. Het bodempaspoort is nog niet gelanceerd maar zal dit jaar in gebruik genomen worden.

Het GLB steunt landbouwers die analyses laten uitvoeren en deze vrijwillig willen verzameld zien in hun digitaal bodempaspoort. De verdere uitrol zoals voorzien in het strategisch plan GLB wordt in deze context als een element voor goede praktijk beschouwd en de betrokken partijen volgen dit verder op in het opvolgingsorgaan.

2.1.3 Betrokkenheid van de keten

Als producent van plantaardige gewassen opereert een landbouwer als eerste schakel van een keten die loopt van toelevering, producent, afnemer, verwerker, retailer tot uiteindelijk de consument. Ieder vertrekt vanuit het doel om lekker, duurzaam voedsel aan te bieden of te verkrijgen.

Binnen de keten worden een aantal zaken contractueel geregeld, daarnaast bestaan er ook interprofessionele afspraken en lastenboeken. Bij de logistieke uitwerking van MAP 7 wordt opgenomen dat nieuwe afspraken geen eisen mogen bevatten die de landbouwer zouden dwingen de wetgeving te overtreden indien hij ze toepast, noch de mestwetgeving, noch de conditionaliteit van het GLB, e.a. De huidige afspraken worden naar milieukundige impact doorgerekend en de resultaten daarvan worden meegenomen in het charter (zie onder).

Om de oogstperiode af te stemmen op de capaciteit van de verwerkers, plannen afnemers mee de plant- en oogstperiode. Vanuit de verwerkers wordt vaak een agronomische ondersteuning aangeboden, zoals teeltbegeleiding en -advies voor de leveranciers. De verantwoordelijkheid om te voldoen aan de regelgeving en het zorgen voor de goede bodem, blijven echter bij de landbouwer liggen. We erkennen dat er in specifieke situaties een probleem kan zijn inzake duurzame praktijken, maar uit de discussie blijkt dat er heel veel factoren meespelen en de context complex is.

De **loonwerkers** zijn een sector die verschillende werkzaamheden met een groot belang voor de waterkwaliteit uitvoeren in opdracht van en in samenspraak met de boer. Om de loonwerkers in staat te stellen om op een zo helder mogelijke manier de toe te passen regels af te lezen, bijvoorbeeld de nulbemestingseis op een perceel, de toepasselijke bufferzone afstand voor bemesting en teelt en andere beperkingen qua bemesting, moeten deze af te lezen zijn in één overzichtelijke app, zodanig dat de aansprakelijkheid geldt.

De loonwerkers zijn eveneens van cruciaal belang bij het zorgen voor de bodemkwaliteit. Bandenspanning, geen gronden betreden met te beperkte draagkracht, respecteren van rijpaden e.a. en eventueel rijpaden uitwissen vormen goede praktijken en aandachtspunten.

De keten engageert zich om stappen te zetten richting verdere verduurzaming en wil actief meezoeken naar en meewerken aan oplossingen. Daarom verbinden landbouworganisaties en afnemers uit de aardappel- en groentensector er zich toe een Charter uit te werken waarin in samenspraak met de natuur- en milieuorganisaties en mogelijk andere partijen afspraken gemaakt worden om concrete stappen te zetten richting duurzamere bemestingspraktijken, goede landbouwpraktijken en teeltsystemen. In overleg met alle betrokken partijen wordt er een werkagenda afgesproken voor de respectievelijke sectoren waarbij er ook een engagement is om op regelmatige tijdstippen te rapporteren.

De **mestbewerkers en -verwerkers** zijn op vandaag belangrijke spelers in het kader van het mestbeleid. Uitbreiding NER mits mestverwerking werd in 2007 toegestaan, gezien mestverwerking toen als de sluitsteen van het mestbeleid werd beschouwd. De Vlaamse regering heeft op 18 maart 2022 beslist om de mogelijkheid om uit te breiden via NER-mvw op te heffen.

De verwachte afname van de veestapel als gevolg van de PAS akkoorden, in casu het Krokusakkoord '22, zal ook gevolgen hebben op de mestverwerking op langere termijn, net als het niet toekennen van de derogatie dit op korte termijn heeft. Maatregelen en opmerkingen mbt mestverwerking worden verder in dit document uitgewerkt.

Gezien de eerder gebleken fraudegevoeligheid van deze activiteit is het noodzakelijk de stromen van en naar de mestverwerking (zie uitrijregeling) alsook de processen van het mest-verwerken zelf grondig in beeld te hebben (autocontrole reeds ingevoerd). Daarbij wordt bedoeld dat deze zowel qua nutriënteninhoud als -volume en qua veiligheid mbt andere ongewenste stoffen goed moeten worden gemonitord.

Ook de nutriënteninhoud van de uitgaande stoffen vormt een probleem, meer bepaald voor effluënten. MAP7 voorziet een NIRS of bewezen alternatief voor de autocontrole van de uitgaande effluënten als het systeem voldoende wetenschappelijk in de praktijk gevalideerd is (cfr. buitenland). En dit met een overgangperiode van 2 jaar, aangezien de sector zelf aangeeft dat deze systemen voor effluent wel degelijk werken om de schommelingen in de stroom op te volgen (moeilijker voor exacte inhoud). Voor de inkomende stromen blijven de bestaande staalnames en controles gangbaar. Intussen worden met de transporteurs proefprojecten opgestart, in afstemming met gelijke initiatieven in buurlanden, bv. Nederland en Duitsland.

Uitbreiding van de mestverwerkingscapaciteit wordt, gezien de verwachte daling van de mestproductie, niet meer verwacht gezien de afschaffing NER-mvw en de maatregelen uit het PAS akkoord 2022. Mestverwerking blijft inspelen op het regionale mestaanbod. De omzendbrief Crevits (RO/2006/01) blijft van kracht. Dit kader laat echter wel ruimte voor een verdere uitbouw van kleinschalige, bedrijfsgebonden pocketvergisters.

Gezien de beperkte rol van mest binnen de covergisting én de nood aan extra controle op de stromen van en naar de vergistingsinstallaties waarbij mest slechts een beperkte rol speelt in het produceren van energie, komt er in MAP7 een evaluatie van de rol van covergisting binnen de landbouw. De mestbank engageert zich om een plan van aanpak op te stellen dat ertoe leidt dat de input en outputstromen uit vergistingsinstallaties volledig worden in kaart gebracht en er een

sluitend protocol wordt opgesteld voor staalnames van deze stromen. De lijst van inputstromen wordt geëvalueerd en bijgestuurd in functie van de gezondheid van bodem en omgeving.

De mestverwerking heeft eerder een antwoord gevormd op de overschotten aan nutriënten vanuit mest, ikv een intensief productiemodel. Ikv circulariteit en bodemzorg, maar ook het te verwachten dalende drijfmestaanbod omv het PAS-akkoord 2022 omv afname dieraantallen en dus mestproductie, de te verwachten uitkoopregeling m.b.t. stoppende varkensbedrijven, is het de verwachting dat de activiteit mestverwerking op termijn dalend is.

Hoe groot de basisverwerkingsplicht in de toekomst dient te zijn, is niet te voorspellen aangezien er mbt de plaatsingsruimte van mest zowel gevolgen zullen zijn van toekomstige PAS regelgeving als van de toekomstige MAP7 regels. Dit wordt in het opvolgingsorgaan verder besproken. Het opvolgingsorgaan volgt de plaatsingsruimte mee op en evalueert de link tussen beide. Het is logisch dat voor biologische bedrijven en bedrijven met grondgebondenheid op bedrijfsniveau dit met ingang van MAP 7 wegvalt en daarna wordt het ook herbekeken voor de andere bedrijven.

Er dient blijvende aandacht te zijn voor de rol van zouten uit effluenten in de bodem en het oppervlaktewater.

2.1.4 Verbeteren van de circulariteit¹

2.1.4.1 Omvang van de veestapel

De daling van de veestapel zoals ingeschreven in het eerste PAS akkoord, wordt als uitgangsgegeven beschouwd voor MAP 7. Dit gaat over volgende maatregelen:

- Aanpassing van het NER systeem:
 - Stopzetting uitbreiding mits mestverwerking waardoor er geen nieuwe NERs meer kunnen ontstaan. Dit is reeds doorgevoerd.
 - Afroming van niet-benutte NERs, waardoor er geen extra dieren op Vlaams niveau kunnen bijkomen.
 - Afroming van NERs bij overdracht naar derden, waardoor er extra NERs worden afgeroomd en de veestapel op Vlaams niveau zal dalen.
- Stoppersregelingen en uitbollersregeling waarbij de emissierechten uit de markt zullen worden genomen waardoor de veestapel op Vlaams niveau zal dalen. Deze regelingen zijn nog niet afgeklopt. De betrokken partijen gaan ervan uit dat deze maatregelen goedgekeurd worden en beschouwen deze als een vast gegeven.
- Sterke emissiereductiedoelstellingen per sector (en daardoor per bedrijf) waar ook bepaalde bedrijven zullen kiezen voor een afbouw van de veestapel.
- In veedichte gebieden, is een verdere concentratie van vee en dus van NER niet meer gewenst.
- Bedrijven die volledig grondgebonden werken, ook in samenwerking tussen landbouwbedrijven binnen de regio, krijgen stimulerende maatregelen. De discussie over de definitie wat grondgebonden is, dient door de betrokken partijen in het opvolgingsorgaan verder uitgewerkt te worden. Er zijn in het buitenland al definities uitgewerkt, die als basis kunnen dienen, maar er dient rekening te worden gehouden met de Vlaamse context.

¹ Renure is een onderwerp op Europees niveau en wordt als dusdanig niet meegenomen in het MAP7.

2.1.4.2 Bedrijfsbenadering voor mest

Een beperkte bedrijfsbenadering voor dierlijke mest laat nog toe om dierlijke mest optimaal te benutten in functie van de behoefte van de respectievelijke teelten om zo **biologische landbouw mogelijk te maken en in gangbare landbouw zo weinig mogelijk kunstmest te moeten gebruiken**.

De bedrijfsbenadering voor werkzame stikstof laat toe om in beperkte mate de bemesting op perceelsniveau af te stemmen op de gewasbehoefte en de eigenlijke perceelskenmerken (N-mineralisatie in het bijzonder).

De huidige uitzondering mbt de bedrijfsbenaderingen (nulbemesting, grondwaterwinning) blijven behouden.

Op bedrijfsniveau blijft de toepassing van 100% werkzame stikstofgrens van toepassing, dwz dat de totale opgebrachte mest qua werkzame stikstof de 100% op bedrijfsniveau niet mag overschrijden (alle werkzame stikstofnormen per ha met alle toepasselijke perceelsoppervlakten die mogen bemest worden, worden vermenigvuldigd en dit geheel wordt opgeteld).

In MAP 7 wordt de mogelijkheid om op perceelsniveau af te wijken, beperkt tot 125% voor de geldende norm voor het perceel inzake werkzame stikstof. Tegelijk mag op perceelsniveau op vlak van dierlijke mest tot 150% voor drijfmest en tot 200% voor stalresten en (boerderij)compost worden opgebracht. Dit geldt in kg totaal dierlijke mest, niet qua totale werkzame stikstof. Bij deze mestsoorten wordt rekening gehouden met de respectievelijke werkingscoëfficiënten.

Dit is een verstrenging tegenover MAP 6 waar via de bedrijfsbenadering tot 200% geschoven kon worden op perceelsniveau, zowel voor de norm voor dierlijke mest als voor werkzame stikstof.

Dit moet uiteraard samen worden bekeken met het 6J-principe en de bemestingsadviezen.

2.1.4.3 Derogatie

Het onder de huidige zeer strikte derogatiecondities² verhogen van de norm voor rundermest van 170 kgN/ha tot 250 kgN/ha op grasland, is te verdedigen bij Europa op grond van zowel landbouw- als milieuconsequenties.

Dierlijke mest is een waardevolle grondstof in een circulair landbouwsysteem. Daarom is het belangrijk het gebruik van bepaalde dierlijke meststoffen verder te stimuleren ten opzichte van het gebruik van kunstmeststoffen. Dit kan tot een verminderde milieudruk leiden en kan voordelen hebben op het vlak van klimaatimpact. Uit de studie van Wageningen Livestock Research en onderzoekscentrum B-Ware³ blijkt dat de vervanging van 60% kunstmest (KAS) door rundveedrijfmest leidt tot 44% minder nitraatuitspoeling. Een afbouw van het gebruik van rundermest ten voordele van kunstmest op grasland zal de nitraatuitspoeling verhogen. Bovendien is dit verschil in uitspoeling tussen rundermest en kunstmest nog groter in een droog seizoen.

Bij de derogatie beslissingen in het verleden werd een derogatiemonitoringsnetwerk⁴ opgezet in Vlaanderen om de impact van de derogatie op de waterkwaliteit te monitoren. Dit gebeurde in een

²https://www.vlm.be/nl/SiteCollectionDocuments/Mestbank/Algemeen/Info%20op%20Mestbankloket/Derogatievoorwaarden/Derogatievoorwaarden_2022.pdf

³ Studie Wageningen Livestock Research: Nitrate leaching from liquid cattle manure compared to synthetic fertilizer applied to grassland or silage maize in the Netherlands (Herman De Boer, 2017)

⁴ Derogation monitoring network of farms under Directive 2008/64/EG (MAP 5) Final report: Period January 2016 – May 2020

netwerk van percelen op meerdere bedrijven waarbij opbrengst- en bemestingsgegevens naast de monitoringdata van N en P in bodem en water werden opgevolgd.

De voornaamste conclusies over de jaren heen waren de volgende:

- Derogatiepercelen werden getypeerd door een hogere bemesting, zowel organisch als mineraal. De opbrengst daarentegen, werd ook hoger ingeschat op derogatiepercelen.
- Stikstof in bodem of water, opgevolgd als respectievelijk nitraatstikstof of nitraat, verschilde niet significant in functie van het toepassen van derogatie. Bovendien werden de hoogste waarden in residu's niet per definitie op percelen onder derogatie gemeten.
- Fosfor werd geëvalueerd in functie van het lange-termijn wel of niet toepassen van derogatie. De fosforstatus van langdurige derogatiepercelen verschilde niet significant van deze van percelen langdurig bewerkt zonder derogatie.
- Een multivariate analyse van de nitraatresidu's uit het derogatiemonitoringsnetwerk van de periode 2016-2018 duidde de hoofdteelt, het type organische mest, klimaatparameters en het organische-koolstofgehalte aan als meest bepalende factoren. Derogatieparameters bleken niet of weinig bepalend te zijn voor het nitraatresidu in het derogatiemonitoringsnetwerk.

Bovendien dragen derogatiepercelen ook bij tot meer circulariteit op bedrijfsniveau en wordt het gebruik van kunstmest vermeden. Het gebruik van 1 ton runderdrijfmest komt overeen met 79 kg CO₂-eq die vermeden wordt ten opzichte van een equivalente hoeveelheid kunstmest (KAS). Daarnaast wordt hierdoor het aanhouden van grasland meer gestimuleerd, hetgeen op termijn leidt tot meer biodiversiteit (dan monocultuur maïspancelen) en waarbij er ook meer eiwit van eigen grond wordt geteeld.

2.1.4 Verbeteren van de klimaatrobuustheid

Door de klimaatveranderingen zullen land- en tuinbouwers meer en meer geconfronteerd worden met extremere omstandigheden. Landbouwers zullen waar mogelijk moeten inspelen op deze veranderende omstandigheden en zoveel als mogelijk tools moeten toegereikt krijgen om met deze meer extreme omstandigheden op een zo goed mogelijk manier te kunnen omgaan. Anderzijds mogen we ook niet vergeten dat een landbouwer niet op alle weersomstandigheden tijdens het groeiseizoen nog kan inspelen. De weersomstandigheden zullen zoals vandaag een grote impact hebben op het nitraatresidu en ook de waterkwaliteit kan hierdoor negatief beïnvloed worden. Een voorzichtigheidsprincipe in de aanpak van elke landbouwer is dan ook aanbevolen.

Volgende aspecten uit dit voorstel houden hier al rekening mee:

- **Zie 2.1.2 Verbeteren van de bodemvruchtbaarheid en -kwaliteit:**
 - In de zorg voor de bodemkwaliteit die in het MAP7 voorstel zit ingebouwd, zit het principe klimaatrobuustheid vervat. Hoe beter de bodem, hoe beter deze weerbaar is tegen verschillende weers- en klimaatomstandigheden.
 - De maatregelen mbt het bevorderen van de koolstofopslag in de bodem door het bevorderen van stalmest en compost zijn klimaatrobuuste elementen.
- **Zie 2.1.4.3 Derogatie:** Ook in het selectief toelaten van derogatie op grasland, zit klimaatrobuustheid vervat gezien het belang van grasland mbt koolstofopslag.

- Zie **2.4.6 Nutriëntenimpact op het watersysteem via sediment**: De maatregelen die vanuit het erosiebeleid zullen doorwerken in het MAP 7 zullen eveneens een belangrijk onderdeel vormen van de klimaatrobustheid van dit MAP. Het vrijwaren van bodems tegen de sterkere eroderende invloeden die de klimaatverandering met zich meebrengt is belangrijk.
- Zie ook **2.4.1 Nulbemesting voor natuur**: De maatregelen rond nulbemesting in natuurgebieden laten een grotere soortenrijkdom toe, gekend voor een betere koolstofopslag. Ook de mogelijkheden die bufferstroken bieden mbt koolstofopslag door de vegetatie die erop kan worden toegestaan kunnen hieraan bijdragen.
- Zie **2.3 Gebiedsgericht beleid in gebied waar de waterkwaliteit nog onvoldoende is**: De gebiedstype-indeling stimuleert de landbouwer aangezien je in een strenger gebiedstype zal terechtkomen als je niet klimaatrobust bent en in een beter gebiedstype terechtkomt als je meer klimaatrobust werkt, wel rekening houdende dat de waterkwaliteit wordt bepaald door alle actoren binnen de hele afstroomzone. Via de beoordeling van het nitraatresidu in de bedrijfsevaluatie kan wel het individuele resultaat van landbouwers aangetoond worden.

2.1.6 “Juist” werken: van het 4J-naar het 6J-principe

Bemesting volgens het principe van de 4J's, nl. met de juiste mestsoort, op het juiste tijdstip, met de juiste dosis en met de juiste bemestingstechniek, is een principe dat reeds gehanteerd wordt en waarvan de basisideeën behouden blijven en vervolledigd worden.

2.1.6.1 ‘Juiste mestsoort’

- Bevorderen van stalmest en (boerderij)compost (door wegwerken van de struikelblokken, door bedrijfsbenadering)
- Minder kunstmestgebruik via verschillende maatregelen:
 - de inzet van derogatie als middel om binnen een specifieke scope van percelen, dierlijke mest te bevorderen ten nadele van kunstmest
 - de bedrijfsbenadering om het kunstmestgebruik zoveel mogelijk te kunnen drukken op bedrijfsniveau doordat dierlijke mest optimaal kan benut worden in functie van de behoefte van de respectievelijke teelten
 - de maatregelenlijst met duurzame teelt-, bodem- en bemestingstechnieken die uitgewerkt wordt (bv. precisiebemesting) bij de gebiedsgerichte benadering mbt bemestingsnormen kan worden ingezet ter preventie van nutriëntenverliezen naar de omgeving
 - het bevorderen van landbouwpraktijken die geen kunstmest inzetten
 - het wegnemen van drempels en de stimulansen voor de uitgebreidere inzet van boerderijcompost en stalmest

2.1.6.2 ‘Juiste tijdstip’

- Zie optimale inzet mest tijdens groeiseizoen en bemestingsadviezen
- Aanpassing van de uitrijregeling

2.1.6.3 ‘Juiste dosis’

- De bemestingsnormen worden gericht verscherpt (punt 2.3)
- Voor de groententeelt wordt het vollegrondsgroentenactieplan versterkt, geëvalueerd in het overlegorgaan.
- Bedrijfsbenadering voor mest

2.1.6.4 ‘Juiste bemestingstechniek’

- Zie onder meer kantenstrooier
- Zie ook maatregelen mbt inwerking (luchtbeleidsplan) en PAS
- Zie ook verbod diepe injectie in permanent historisch grasland

2.1.6.5 Van 4J naar 5J 'Juiste plaats'

Dit 4J-principe wordt uitgebreid naar een 6J-principe (zie ook verder), waarbij de **5de J** staat voor 'Juiste plaats'. Uiteraard moet bemesting op de juiste plaats worden toegepast. Hierbij kan gedacht worden aan het bevorderen van precisiebemesting. Eén van de aspecten die hier specifiek kan onder vallen zijn bufferstroken, namelijk plaatsen waar geen mest mag worden uitgereden. De bemestingsnormen gelden voor het deel van het perceel, zonder de oppervlakte van de te respecteren bemestingsvrije bufferstrook. Zie ook nulbemesting voor de bepaling van plaatsen waar bemesten niet toegelaten is.

Voor de **bufferstroken** wordt de huidige regeling voor de Vlaamse Hydrologische Atlas- of VHA-waterlopen (5 m bemestingsvrij - 3 m pesticidenvrij - 1 m teeltvrij) **aangepast** om ze transparanter, efficiënter en meer controleerbaar te maken. Dit zorgt enerzijds dat bufferstroken gemakkelijk te controleren zijn, zelfs vanuit de lucht, waardoor ze met meer zekerheid correct worden aangehouden, met positieve effecten voor de milieukwaliteit en biodiversiteit, en zorgt er anderzijds ook voor dat er rekening wordt gehouden met de sociaal - economische realiteit van landbouwers (mogelijkheid tot bufferteelt, compensatie via ecoregelingen mogelijk, bij meer dan 4% impact op het perceel geldt een begrenzing tot 3 m) zodat het draagvlak behouden blijft.

Er geldt een 3m - 3m - 3m bufferzone (bemestingsvrij - pesticidenvrij – enkel buffergewassen of braak)

- voor alle niet-nitraatgevoelige teelten overal en
- voor de nitraatgevoelige teelten in gebiedstype 0 en 1.

Er geldt een 5m - 5m - 5m bufferzone (bemestingsvrij - pesticidenvrij – enkel buffergewassen of braak)

- voor alle nitraatgevoelige teelten in gebiedstype 2 en 3
- en in natuurgebied (groen- en parkgebieden en bosgebieden)

Voor de **VHA-waterlopen** gaat bovenstaande regeling pas van kracht, vanaf het moment dat de verplichte 5 m bemestingsvrije strook synchroon in alle betrokken wetgeving (vb. mestdecreet, waterwetboek,...) finaal is aangepast en operationeel is tot een verplichte 3 m, respectievelijk 5 m bemestingsvrije strook, conform bovenstaande bepalingen.

Waar in de huidige regelgeving andere breedtes gelden, blijven die van toepassing (vb. hellingen; VEN).

Voor de invulling en het beheer van deze stroken worden **ecoregelingen** met voldoende financiële compensatie uitgewerkt. Hierbij wordt onder meer gedacht aan ecoregelingen zoals het later en gefaseerd maaien, kruidenrijk grasland, helofytenvegetatie en -filters en maatregelen landschapsversterking.

In de buffer kan een limitatieve lijst van meerjarige gewassen zodat er geen jaarlijkse grondbewerking is zoals gras, voedergrassen (bestaande uit meerjarige vlinderbloemigen of meerjarige mengsels met vlinderbloemigen, zoals klaver en luzerne), houtige gewassen. Deze lijst wordt vastgelegd in het goedgekeurde actieplan.

Het gebruik als wendakker is toegelaten.

Bij grasland is begrazen en maaien toegestaan, en bijgevolg is voor begrazing bemesting via directe uitscheiding van max 2 GVE/ha mogelijk.

Optioneel kan deze bufferstrook worden ingezet als niet-productief element (NPE) binnen het GLB ter ondersteuning van de biodiversiteit.

Wanneer meer dan 4% van een perceel wordt ingenomen door een bufferstrook kan de 5 m bufferstrook voor een perceel in gebiedstype 2 en 3 maximaal herleid worden tot 3 m. Zie voor een voorbeeld naar Bijlage 1.

Voor hellingen geldt de 10 m bemestingsvrije strook en kunnen ook bredere stroken van toepassing zijn naargelang de erosieregeling dit oplegt.

Omwille van de opvang van nutriënten kunnen bufferzones ingebracht worden als techniek om de reductiepercentages op de bemestingsnormen terug te winnen volgens de te bepalen percentages (zie gebiedsgericht beleid punt 2.3).

2.5.1.6 Van 4J naar 6J: 'sensibilisering juiste teelt en teeltrotatie'

Dit 4J-principe kan ook uitgebreid worden met nog een 6de J die staat voor 'sensibilisering rond juiste teelt en teeltrotatie'. Landbouwers maken een keuze qua teeltplan en teeltrotatie. Dit dient hij of zij in te passen in de beperkingen van de bedrijfsomgeving, waarbij de omgevingsrisico's geminimaliseerd dienen te worden (zie deel bedrijfsbegeleiding).

2.2 Generiek beleid

2.2.1 Opslagafhankelijk werken

Een studie is nodig mbt klimaatrobuuste landbouw en het uitbreiden van mestopslag en dit ifv maximale benutting van mest tijdens het groeiseizoen. Deze studie moet een antwoord bieden op de vraag of er opslagafhankelijk kan gewerkt worden, vandaag en in de toekomst.

Er wordt een consensus gevonden in het principe dat als landbouwers beter willen bemesten, er behoefte kan zijn aan bijkomende mestopslagcapaciteit op producerende of ontvangende landbouwbedrijven. Of dit nodig is dient onderzocht te worden, want op vandaag stellen landbouwers immers dat dit niet steeds vereist is (zie inspraakronde VLM MAP7). Ook de kanttekening van de natuur- en milieuorganisaties die aanhalen dat dit elders niet voor een slechtere milieusituatie mag zorgen door een verplaatsing van emissies én dat het totaal aan emissies kan toenemen door het ontstaan van extra mestoppervlak waar net die gasuitwisseling plaatsvindt. Dat de mogelijkheid behouden moet blijven dat burgers procedures kunnen opstarten tegen vergunning is ook onderdeel van deze kanttekening. De landbouworganisaties geven aan dat zolang er geen duidelijkheid komt over de mogelijkheid tot vergunnen van een extra mestopslag, er voor landbouwers niet kan geëist worden dat ze een grotere mestopslag op hun bedrijf moeten voorzien.

2.2.2 Aanpassing van de uitrijregeling

De uitrijregeling wordt op een aantal aspecten aangepast:

- Conform het Luchtbeleidsplan 2030 worden volgende maatregelen ingevoerd in dit MAP 7:
 - Constructievoorwaarden voor de verschillende technieken om mest uit te rijden
 - Bij gebruik van ureum, verplicht gebruik van een ureaseremmer of direct onderwerken

- Direct onderwerken van vloeibare dierlijke mest in plaats van na twee uur. Dit wordt bewerkstelligd omdat de twee machines gelijktijdig op het veld moeten aanwezig zijn.
- Sleepslangen op grasland kunnen gebruikt worden op graslanden tot 30 juni alsook in de polder omdat hier anders te veel bodemcompactie zal optreden, wat de kwaliteit en vruchtbaarheid van de bodem doet dalen.
- Kunstmest moet vanaf MAP7 verplicht uitgereden worden met een kantenstrooier of een equivalente techniek
- Uitrijden met AGR-GPS app voor alle vloeibare mesttransporten (behalve voor eigen mest eigen grond tot 30/06). Er wordt een stimulerende regeling voorzien voor landbouwers die wel de hele periode, dus ook voor 30/06 en bij eigen mest eigen grond, de AGR-GPS app gebruiken.
- Start uitrijperiode bij maïs en bewaaraardappelen zonder voordeel verlaten naar 15/3 zodat het dichterbij de groeiperiode van de planten ligt
- Vanaf 2025 gaat in voege dat de uitrijperiode voor effluent verkort tot 31/8 zodat het dichterbij de groeiperiode van de planten ligt, uitgezonderd zware kleigronden (landbouwgebied polders) tot 15/10 (mits uitrijden met agr-gps app)
 - Er is een overgangperiode nodig om de nodige opslag te kunnen voorzien en deze moet ook correct kunnen worden ingeschat. De sector is vandaag in transitie door een daling van het aantal varkens (door de vrijwillige opkoopregeling) maar er zal misschien meer rundermest moeten verwerkt worden (door het mogelijks wegvallen van derogatie). Er kan ook bekeken worden om effluent mee terug te nemen daar waar dit voor landbouwers mogelijk is.
 - Het moet mogelijk zijn om deze extra mestopslag op het bedrijf te vergunnen, zolang het onduidelijk is of een bijkomende mestopslag op elk bedrijf wel effectief vergund zal worden, is het niet mogelijk om extra mestopslagcapaciteit op te leggen.
 - In tussentijd worden er bijkomende voorwaarden opgelegd om effluent nog te mogen uitrijden tussen 31/08 en 15/10 met jaarlijks terugwijken van de datum:
 - Kan enkel op grasland en na een niet-nitraatgevoelige hoofdteelt gevolgd door een vanggewas
 - Er wordt een bijkomende borging van samenstelling en volume opgelegd (een maximum m³ per ha en een maximum aantal eenheden werkzaam)
 - Voor 1/7: geen extra beperking volume of E werkzaam
 - Tussen 1/7 en 1/9: max 50 ton/ha en max 36 E werkzaam
 - Na 1/9: max 25 ton/ha en max 10 E werkzaam
 - Uitrijden gebeurt met de AGR-GPS app
- Biologische kippenmest op gras en graan kan worden toegepast.
- In het begin van MAP 7 wordt er een plan van aanpak voor het opvolgen van producten in vergisters (zie eerdere maatregelen) en het uitrijden van digestaat opgemaakt.
- Historisch permanent grasland in natuurgebieden (zoals hierboven gedefinieerd groen- en parkgebieden en bosgebieden) wordt beschermd door het bemesten via diepe injectie te verbieden. Bemesting met vloeibare dierlijke mest via correcte toepassing met sleepslangen en sleufkouter, sleepvoet (zie constructievoorwaarden) of met vaste mest zijn wel toegelaten.

2.2.3 Specifieke maatregelen voor de tuinbouwsector en de intensieve groentensector

In de prioriteitennota van de minister rond aanpassingen in MAP6 was opgenomen: “Er wordt voorgesteld om een ambitieus actieplan op te maken in samenwerking met deze sectoren”. Het Tuinbouwactieplan voorgesteld door de sector moet verder aangevuld worden met bijkomende voorstellen voor het wegwerken van de knelpunten voor vollegrondsgroenten, sierteelt en boomkwekerij en glastuinbouw. Dit ontwerpplan wordt tussen de betrokken actoren verder verfijnd zodanig dat dit deel kan uitmaken van MAP 7. Duidelijk onderscheid dient er gemaakt te worden tussen de verschillende teelten, die elk een andere aanpak nodig hebben. Dit wordt tussen de betrokken actoren verder verfijnd in het opvolgingsorgaan zodanig dat dit operationeel wordt tegen de inwerkingtreding van MAP 7.

Aandachtspunten hierbij zijn onder meer:

- Voldoende opslagcapaciteit spuistroom op glastuinbouwbedrijven
- Aanpak lekverliezen
- Bemestingsadviezen voor serreteelten in volle grond
- Grasstroken bij niet permanent overkapte teelten (aardbeien, houtig kleinfruit, ...)
- First flush bij container- en trayvelden
- Oogstresten

Door de focus te leggen op zowel generieke maatregelen, als ook gebieds- als teeltgerichte -die complementair horen te zijn in het behalen van een goede waterkwaliteit, stimuleert dit MAP7 de ommezwaai richting verduurzaming van de intensieve teelten.

2.3 Gebiedsgericht beleid in gebied waar de waterkwaliteit nog onvoldoende is

De gebiedsgerichte aanpak heeft tot doel om de waterkwaliteit te verbeteren in de gebieden waar er sterkst vooruitgang nodig is. Om dit te bereiken wordt ingezet op een systeem dat goede landbouwpraktijken met een positief effect op de waterkwaliteit garandeert. Deze methodiek stimuleert landbouwers om met de goede praktijken aan de slag te gaan, zonder de mogelijkheid tot maatwerk op bedrijfsniveau en werkbaarheid van het systeem uit het oog te verliezen. Deze methodiek baseert zich op enkele aspecten uit het ontwerp MAP6+.

De twee extra maatregelen voor gebiedstype 2 en 3 uit MAP 6, namelijk de vanggewasregeling en de (algemene) korting op de bemestingsnormen worden geschrapt en ingekanteld in een nieuwe maatregel, die geldt voor gebiedstype 1, 2 en 3. Deze maatregel geldt voor alle niet-beschermde teelten in volle grond, uitgezonderd meerjarig houtige fruitteelt in vollegrond⁵, alsook voor gecertificeerde biologisch percelen en percelen in omschakeling naar biologische land- en tuinbouw.

De positieve discriminatie (zie verschillende aanpak tov nitraatgevoelige teelten in tabel) voor de niet-nitraatgevoelige teelten en biologische landbouw kan hierdoor ook een stimulans zijn voor land- en tuinbouwers om deze teelten in hun teeltplan te houden of bij te voegen.

Via de conditionaliteit in het GLB worden landbouwers al verplicht om op minstens 80% van hun bouwland vanggewassen of een bodembedekking te hebben. Dit draagt tevens bij tot het toepassen

⁵ teeltcodes 9201, 9202, 9710, 9711, 9713, 9714, 9716, 9725, 9726, 9727, 9228, 9730 en 9731

van duurzame teelttechnieken. Gebruikers van percelen die niet onderhevig zijn aan de conditionaliteiten van het GLB, worden mee gevat met dezelfde verplichtingen inzake bodembedekking.

Als vertrekpunt voor de bijkomende maatregelen wordt er op percelen gelegen in GT1, 2 en 3 een beperking op de bemestingsruimte voor werkzame stikstof op perceelsniveau toegekend. Deze beperking bouwt verder op de stikstofbemestingsnormen 2023 (algemeen regime, GT 0 en 1, tabel 4.1.1 van de brochure Normen en Richtwaarden).

GT	Niet- Nitraatgevoelige teelten	Nitraatgevoelige teelten
GT0	'-0%	-0%
GT1	'-0%	-5%
GT2	'-10% (reductiedrempel beperkt tot 0%)	-20% (reductiedrempel beperkt tot 5%)
GT3	'-20% (reductiedrempel beperkt tot 0%)	-30% (reductiedrempel beperkt tot 10%)

Landbouwers kunnen voor teelten met deze toegekende bemestingsbeperking aan de slag gaan, of deze beperking gedeeltelijk doen wegvallen of volledig doen terugvallen conform de tabel. Er kunnen meerdere maatregelen worden gecombineerd om de bemestingsbeperking te verminderen, maar de stapeling van maatregelen kan maximaal oplopen tot het reductieniveau tussen de haken.

De maatregelen die in aanmerking komen worden op basis van wetenschappelijke onderbouwing onderverdeeld in de mate van hun risico-beperkend effect op nitraatverliezen en krijgen een weging mee, uitgedrukt in “%bemestingsreductie die kan wegvallen of teruggewonnen worden”. Het gewicht dat aan de teelt-, bodem- en bemestingsmaatregelen gegeven wordt staat in verhouding tot de bijdrage aan de reductie van het nitraatresidu én het percentage bemestingsreductie dat kan worden teruggewonnen. De duurzame teelt- en bemestingspraktijken van MAP6+ worden als uitgangsbasis voor deze maatregelen bij de start van MAP7 gehanteerd. Deze moet tijdig gekend zijn, zodat landbouwers zich hierop kunnen voorbereiden (september 2023). Een eerste set teelt-, bodem- en bemestingsmaatregelen worden opgenomen in het goedgekeurde mestactieplan.

De lijst met maatregelen is een levende lijst, die op basis van nieuwe wetenschappelijke inzichten kan worden uitgebreid. Dit wordt transparant besproken in het opvolgingsorgaan. Hierbij moet duidelijk in het achterhoofd worden gehouden dat niet alle aangehaalde maatregelen toe te passen zijn op alle bedrijven. Alleen de maatregelen die effectief zijn voor een bepaalde teelt kunnen gelden voor het wegvallen van een deel korting op de bemestingsnorm. De duurzame technieken die hier worden voorgesteld zijn dus keuzemaatregelen en volgen het principe van de best beschikbare technieken (BBT), waar ook de andere industriële sectoren mee aan de slag zijn. Dit betekent dat er ook een afweging moet kunnen gebeuren op technische haalbaarheid en betaalbaarheid. Indien een landbouwer beslist om geen maatregelen te nemen, blijft hij de verhoogde bemestingsreductie behouden.

De werking van B3W kan een belangrijke ondersteunende rol spelen in de effectiviteit van deze systematiek. B3W kan ondersteunen in de verdere praktische implementatie van de goede landbouwpraktijken op basis van reeds aanwezige kennis, maar ook de praktijkervaring over deze maatregelen capteren en verder verspreiden. Daarnaast kunnen ook goede praktijken die nog niet voorkomen in de voorgenoemde lijst worden gecapteerd, verder worden onderzocht en in praktijk

worden gebracht. Vanuit de landbouworganisaties wordt ingezet op doorverwijzing naar en vormingen door B3W en andere actoren om de goede praktijken ingang te doen vinden.

Bedrijven kunnen op basis van een positieve bedrijfsevaluatie op het nitraatresidu steeds vrijgesteld worden van deze extra gebiedsgerichte aanpak, via positief resultaat in het 3-jarig systeem dat geldt vanaf MAP7 of op eigen initiatief.

Door het toepassen van bovenstaande regeling ipv de vanggewasregeling, geldt ook dat de regeling voor equivalente maatregel, en de extreem hoge boete die hiermee gepaard gaat, wegvalt.

2.4 Specifiek gebiedsgericht beleid in gebieden die extra bescherming vragen

2.4.1 Nulbemesting voor natuur

De huidige regeling, artikel 41 bis en artikel 41 ter van het Mestdecreet worden behouden. Navolgende maatregelen, volgend uit het Krokusakkoord 2022 en die voorwerp zijn van nadere politieke beslissing:

- Nulbemesting groene bestemmingen in SBZ-H en de VEN gebieden (huiskavels exclusief), met zoals voorzien flankerend beleid.

Binnen het opvolgingsorgaan wordt bekeken hoe de ecologische en eco-hydrologische samenhang binnen de SBZ-H gebieden en de noodzaak om binnen deze SBZ-H gebieden op systeemniveau natuurmaatregelen uit te voeren zich verhouden tot bemesting.

2.4.2 Oeverzones voor nutriëntenretentie

Er wordt verder gewerkt met het beschikbare Ruimtelijk afwegingskader oeverzones. De betrokken partijen nemen dit op in het overlegorgaan en roepen de overheid en de betrokken waterbeheers op om versneld aan de slag te gaan, gezien de timing KRW 2027. Zo zou er met toepassing van bijvoorbeeld een helofytenfilter dat ook positief is voor de biodiversiteit, in een specifiek gebied aanvullend op de maatregelen die de landbouwer al neemt, bij bijvoorbeeld nitraatrijke bronnen, een verbetering van de waterkwaliteit verkregen kunnen worden.

2.4.3 Ecologisch (zeer) kwetsbare waterlopen

Op percelen grenzend aan ecologisch kwetsbare** en zeer kwetsbare waterlopen wordt verder bekeken wat de impact is om hiervoor de 3m/5 m bufferzone toe te passen voor bemesting/pesticiden/teelt binnen het overlegorgaan. Er wordt eerst bekeken wat de overlap is tussen alle gebieden met extra bescherming (vb. SBZ-H en VEN). Dit wordt besproken in het opvolgingsorgaan in het kader van het MAP7 met de mogelijkheid om bijkomende passende maatregelen te nemen.

**Voor 'ecologische kwetsbaarheid' wordt de definitie uit het 'Draaiboek coördinatie waterschaarste en droogte' gebruikt. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen kwetsbaar en zeer kwetsbaar op basis van het voorkomen van kwetsbare soorten (plant en dier) en de mengbaarheid van pollutanten. De ecologisch kwetsbare waterlopen zijn te raadplegen via Geopunt.

2.4.4 Waterwingebieden en aandachtsgebieden

Gezien de doelstellingen van de KRW tegen 2027, kunnen in een reeks aandachtsgebieden zoals waterwingebieden*** evenals de gebieden met de grootste doelafstand lokale gebiedscoalities opgericht worden waarin men naast het sneller boeken van resultaat (erosie, bodemkwaliteit, nitraatresidu, verzilting) een intensieve samenwerking wordt opgestart met alle actoren (zoals wetenschappelijk, middenveld, economische actoren en betrokken overheden) en afspraken worden gemaakt over de synchronisatie over de desbetreffende maatregelen. Bij het begin van MAP 7 wordt de effectieve opstart van de gebiedscoalities voorzien. De voortgang in een gebied zal worden gemonitord en specifiek gerapporteerd binnen het opvolgingsorgaan in het kader van het MAP7 met de mogelijkheid om bijkomende passende maatregelen te nemen.

***Beschermd gebied in functie van winning drinkwater uit oppervlakte- en grondwater zoals gerapporteerd aan de Europese Commissie in uitvoering van de Europese kaderrichtlijn Water (KRLW) 2000/60/EG. In uitvoering van artikel 1.7.6.7 1° dient een register opgesteld te worden van de oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen die aangewezen zijn voor de onttrekking van water bestemd voor menselijke consumptie en de voor dat toekomstig gebruik bestemde waterlichamen, met inbegrip van de beschermingszones voor die oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen. Deze lijst moet hierbij leidend zijn.

2.4.5 Onderzoek naar gebieden met gevoeligheid chemische erosie ten gevolge van nitraten

Er zal onderzoek opgezet worden naar de gebieden waarbij de chemische erosie (Ni, Zn, Co,) een risico vormt voor de waterkwaliteit. We hebben het over deze gebieden waar pyrietoxidatie optreedt door inwerking van uitspoelend nitraat; hierbij wordt nitraat omgezet in stikstofgas, en sulfiden in sulfaat. De secundaire effecten die optreden, zoals de vorming van sulfaat (verzurend), toename van de waterhardheid door het oplossen van kalk en de problematische mobilisatie van zware metalen, ontstaat ruimtelijk verspreid in de ondergrond en zijn daarom moeilijk te remediëren. Men spreekt van diffuse verontreiniging, met belang in het het bereiken van de doelen binnen de Kaderrichtlijn Water. Op basis van dit onderzoek en de adviezen volgend uit dit onderzoek worden de gepaste maatregelen besproken binnen het opvolgorgaan.

Er is nood om deze gebieden beter in kaart te brengen en meer financiering voor onderzoek te voorzien.

2.4.6 Nutriëntenimpact op het watersysteem via sediment

De huidige regels voor hellende percelen in het Mestdecreet blijven behouden en worden gehandhaafd.

Momenteel worden via het -in 2022 ingediend- GLB de erosiemaatregelen in de rode en paarse gebieden in de conditionaliteit verplicht en in de gele en oranje gebieden wordt het nemen van maatregelen gestimuleerd via het toepassen van eco-regelingen.

Uit de evaluatie van het erosiebeleid bleek dat de door landbouwers genomen maatregelen moeilijk gecontroleerd kunnen worden. Daarom moeten de genomen maatregelen verplicht geregistreerd worden in de verzamelaanvraag.

Het erosiebeleid wordt momenteel verder uitgewerkt, rekening houdend met het evaluatiedocument. De partners gaan ervan uit dat dit gebeurt voor de inwerkingtreding van MAP 7 (1 januari 2024) aangezien dit ook een doorwerking heeft op het mestbeleid. De betrokken partijen vragen om bij dit proces verder betrokken te worden. Hierbij verwijzen de betrokken partijen naar de Conceptnota Grote Stroomversnelling en de Evaluatie van het Vlaams Erosiebeleid (punt 1.4.2).

Een verplichting tot het nemen van brongerichte (en dus ook teelttechnische) maatregelen wordt voorgesteld om een basiskwaliteitsniveau te bereiken (beperking optreden erosie).

Er zal ingezet moeten worden op brongerichte en bufferende maatregelen op erosiegevoelige percelen in Vlaanderen. Het kader moet beheerders van gronden waar ernstige bodemerosie voorkomt, leiden tot het nemen van de nodige remediërende maatregelen om de doelen te bereiken. Dit kan onder meer omvatten: optimalisatie van teeltkeuze op gevoelige percelen, teelttechnische maatregelen waar nodig en de aanleg van bufferstroken of bufferende elementen. Beheerders kunnen hiervoor desgevallend (financieel) ondersteund worden. Om schade te vermijden die het gevolg is van ernstige bodemerosie, behoudens overmacht, kunnen beheerders die geen verplichte maatregelen genomen hebben, gesanctioneerd worden, zoals het geval is bij landbouwers die gevat worden door de conditionaliteit. Dit leidt tot een responsabilisering.

Gebruikers van percelen die niet onderhevig zijn aan de conditionaliteiten van het GLB, worden mee gevat in het erosiebeleid door de verplichting tot het nemen van brongerichte maatregelen (en dus ook teelttechnische maatregelen) ook op te nemen in het Bodemdecreet.

2.5 Blijven inzetten op handhaving alsook begeleiding

2.5.1 Opvolging van toepassing van de duurzame teelt- en bemestingspraktijken

De handhaving op de in de verzamelaanvraag ingediende “duurzame teelt-, bodem- en bemestingspraktijken” binnen de maatregelenpakketten vormt een precair sluitstuk.

2.5.2 Opvolging van het nitraatresidu om het individuele resultaat van landbouwers op te volgen

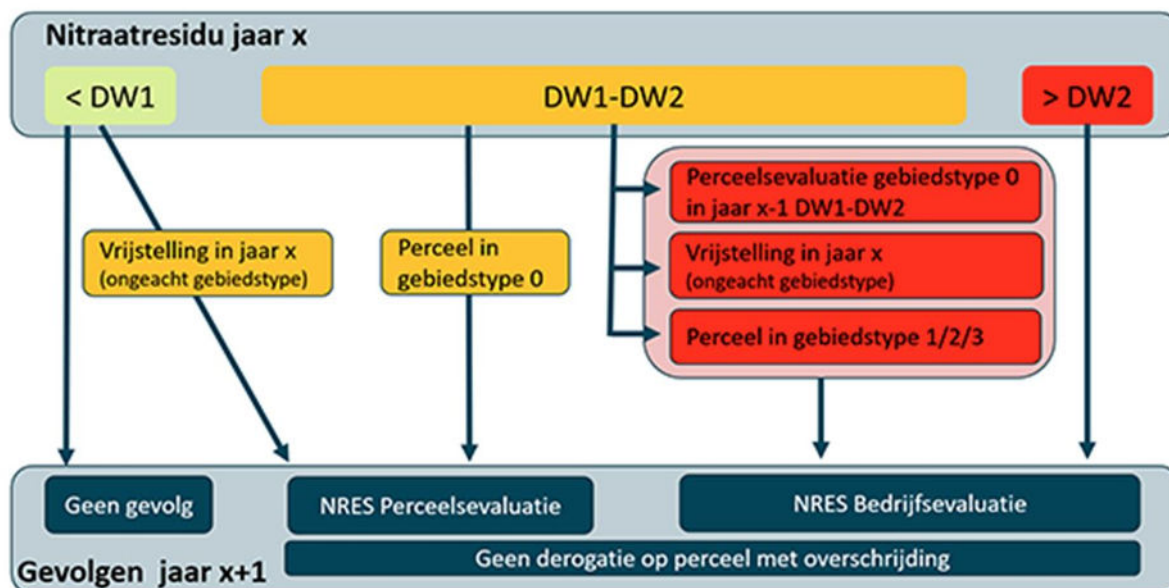
Het **nitraatresidu** is een belangrijk instrument dat we moeten behouden en om het draagvlak te behouden, zijn aanpassingen nodig (zie ook deel bodemvruchtbaarheid- en kwaliteit).

- Koolstofgehalte en pH moeten gelinkt zijn aan nitraatresidu-analyse zodat landbouwers niet afgestraft worden als ze werken aan een hoger koolstofgehalte in de bodem.
- Het staalnameprotocol wordt aangepast zodat de metingen accurater zijn.
- Benchmarking in zowel residuesultaat als mbt bedrijfsbegeleiding. Er wordt ingeschat dat de landbouwers elkaar zo positief zullen stuwen tot betere resultaten. Benchmarking kan interessant zijn op niveau van bijvoorbeeld het afstroomgebied, type bedrijf,...
- De perceelsevaluatie in de gebiedstypes 2 en 3 dient aan een hogere frequentie te gebeuren dan op vandaag het geval is.

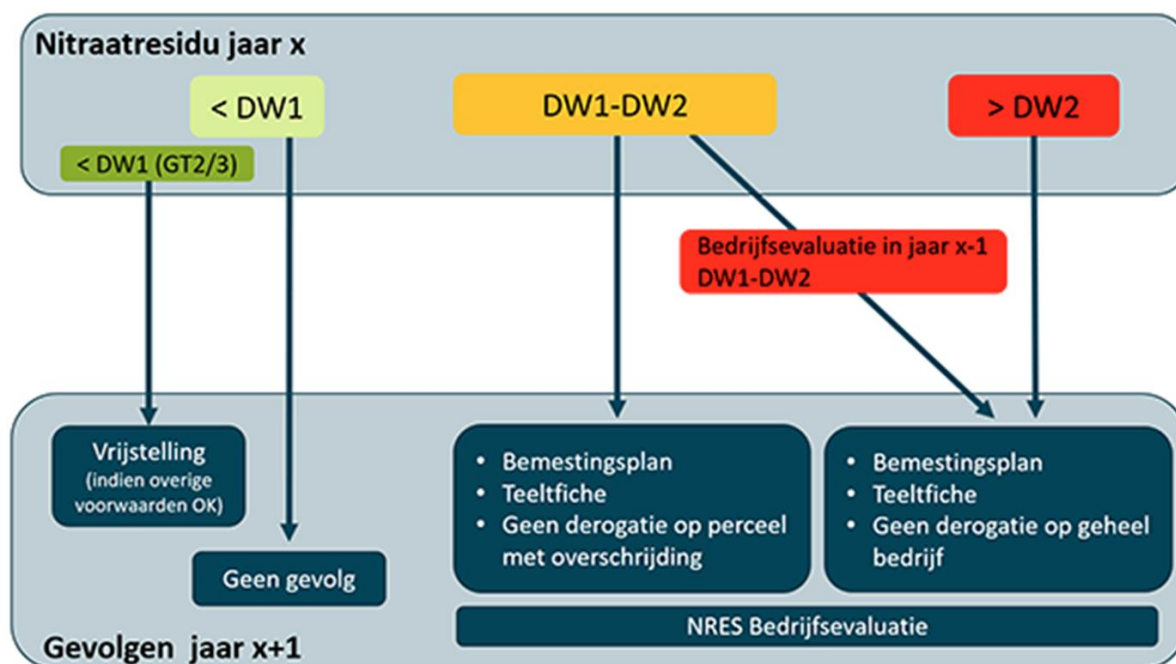
Voor het driejarig nitraatresidusysteem (zie onder) geldt dat een aansluiting moet worden voorzien op het huidige systeem met onmiddellijke ingang vanaf MAP7.

Het cascadesysteem van perceelsevaluatie en bedrijfsevaluatie wordt behouden (zie onderstaande figuur) en wordt uitgebreid (figuur moet hiervoor nog aangepast worden).

Perceelsevaluatie:

Bedrijfsevaluatie:

Een meerjarige evaluatie op bedrijfsniveau is belangrijk, gezien de variabiliteit. De opvolging is jaar na jaar sterker en “escaleert”.

Wanneer bij de beoordeling van de bedrijfsevaluatie drempelwaarde 2 wordt overschreden (of tweemaal achter elkaar drempelwaarde 1, dan worden niet alleen bovenstaande maatregelen opgelegd, maar moet de landbouwer ook een verplichte begeleiding volgen, op kosten van de landbouwer.

Bij een positief resultaat ($< DW2$) is er het jaar erna nog opvolging via begeleiding maar dit is niet meer op kosten van de landbouwer. Het jaar daarna kan de begeleiding wel stoppen, valt de landbouwer uit de cascade en kan hij aanspraak maken op de aanmoedigingsregeling ingeval hij onder de residunormen duikt, zie verder.

Bij een negatief resultaat (>DW2) maar een positief verslag van de begeleider (de landbouwer werkt mee en voert de maatregelen goed uit) wordt de begeleiding het jaar erna verdergezet op kosten van de landbouwer, valt de landbouwer terug op de strengste bemestingsnormen en leidt het toepassen van maatregelen dus niet tot een terugwinnen op die normen.

Bij een negatief resultaat (>DW2) en een negatief verslag van de begeleider (de landbouwer werkt niet mee) wordt de begeleiding het jaar erna verdergezet op kosten van de landbouwer, valt de landbouwer terug op de strengste bemestingsnormen en leidt het toepassen van maatregelen dus niet tot een terugwinnen op die normen en volgt een financiële sanctie.

Als het resultaat tussen DW1 en DW2 ligt, dan kom je terug in het huidige systeem terecht (zie bovenstaande figuur).

Om bij de aanvang van MAP7 geen tijd te verliezen mbt het bereiken van effecten wordt in het eerste jaar bij de inwerkingtreding van MAP 7 op basis van de resultaten van MAP 6, reeds ingestapt. Op basis van de nitraatresiduesresultaten van 2022 en 2023, kan reeds een verplichte begeleiding opgelegd worden in het jaar 2024, voor bedrijven die in 2023 DW2 overschreden of in 2022 en 2023 DW1 twee keer overschreden.

De evaluatierapporten worden (geanonimiseerd) opgevolgd in het opvolgingsorgaan zodat er systeemkennis wordt opgedaan.

De verplichte begeleiding gebeurt door instanties zoals B3W, die onder controle bij VLM staan, zodat er vertrouwen is in de begeleiders en zodat zij vermoedens van fraude kunnen signaleren aan VLM.

De begeleider heeft voldoende kennis van het landbouwmodel dat ze opvolgen (vb biologisch).

De huidige normen blijven behouden. Een nieuwe meerjarige studie wordt opgestart voor verfijning van de data uit de studie Hofman-Dhaene (2022) mbt milieukundige gemiddelde drempelwaarden. Alle betrokken partijen en wetenschappers worden hierbij betrokken in het opvolgorgaan en op grond daarvan kan in tussentijd bijgestuurd worden waar van toepassing.

Als het meetprotocol wordt aangepast en er wordt aangetoond dat de marge tussen DW1-DW2 die nodig is aangepast moet worden, dan kan DW2 daarop worden aangepast worden. Dit gebeurt met betrokkenheid van de partijen in het opvolgingsorgaan.

Er wordt een ecoregeling of een andere stimulerende regeling opengesteld voor landbouwers die nog verder willen gaan door significant onder de normen te gaan, zoals vroeger de BO water. Dit werkt stimulerend (en compenserend) voor zij die effectief nog grotere inspanningen leveren. Het kan bijkomend een positieve bijdrage leveren mbt de problematiek van de diffuse chemische erosie in de ondergrond als effect van de aanwezigheid van nitraten die reageren met de ondergrond.

Het systeem van vrijstelling blijft ook behouden. Als de bedrijfsevaluatie onder DW1 zit, krijgt een landbouwer dus vrijstelling en hij moet elk jaar aantonen met een perceelsevaluatie die onder DW1 zit, dat ze nog voldoen (behoud huidige regelgeving).

In het huidige mestbeleid zitten heel wat sancties die er ook voor kunnen zorgen dat een landbouwer zijn vrijstelling verliest.

Fouten die geen milieugevolgen hebben (vb. één dag mestafzetdocument te laat getekend), moeten echter zachter worden beoordeeld dan fouten die milieugevolgen hebben (vb bufferstrook niet

toepassen). Bij deze eerste fouten mogen landbouwers hun vrijstelling niet verliezen. Dit wordt bekeken vanuit de noodzaak het draagvlak te vergroten.

2.5.3 Begeleiding

In het algemeen worden landbouwers zo goed mogelijk verder begeleid via de initiatieven, opgesomd in deze tekst.

- Actieve kennisverspreiding en uitwisseling over goede landbouwpraktijk met betrekking tot duurzaam nutriënten- en bodembeheer (persoonlijk advies en opvolging door e-learning) worden ingezet om de toepassing van maatregelen voor duurzame teelt-, bodem- en bemestingspraktijken te faciliteren. Het netwerk met onderzoeksinstituten en bedrijfsadviseurs, alsook de begeleidingsdienst voor een betere bodem- en waterkwaliteit (B3W), wordt daartoe maximaal benut.
- Adviseurs die bedrijven begeleiden moeten voldoen aan de vastgestelde erkenningscriteria. De adviezen moeten zelf ook opvraagbaar zijn.
- Versterking van de relatie tussen loonwerker en landbouwers over bemestingsmaatregelen via kennisoverdracht (zie ook bij betrokkenheid van ketenpartners).
- Kennisverspreiding onder overige erfbetreders over beter bodembeheer en duurzame bouwplannen.
- Begeleiding en advisering van (groepen) landbouwers in het meten van de bodem- en waterkwaliteit op bedrijfsniveau (zie ook bij het opvolgsysteem via het nitraatresidu).
- Begeleiding en advisering van (groepen) landbouwers in het toepassen van maatregelen op bedrijfsniveau voor een betere water- en bodemkwaliteit.
- Begeleiding en advisering van landbouwers bij het benutten van financiële ondersteuning (subsidiemogelijkheden) onder andere vanuit het GLB ten behoeve van metingen en maatregelen voor duurzame bouwplannen.
- Begeleiding naar omschakeling naar meer duurzame teeltplannen en duurzamere landbouwpraktijken zoals agroecologie in samenspraak met de landbouwers, met de nodige steun.

Ook sensibiliserende VLM-controles op de bedrijven, zonder direct te sanctioneren maar wel om concrete opvolging te vragen binnen een realistisch tijds kader, worden als zeer waardevol gezien. Dit is een goede begeleiding van landbouwers die ook het draagvlak op het terrein zal vergroten.

Er is nood aan een voldoende capaciteit om de geplande versterkte begeleiding waar te maken.

Over de begeleiding wordt ook jaarlijks gerapporteerd binnen het opvolgingsorgaan.

2.5.4 Handhaving

Handhaving is en blijft het sluitstuk van het beleid met als ultieme doel de goede waterkwaliteit te bereiken. Handhaving is geen doel op zich maar een middel. Handhaving is veelal gericht op de beïnvloeding van gedrag van burgers of bedrijven, zodat deze wet- en regelgeving naleven. Deze beïnvloeding zal succesvoller zijn naarmate handhaving is gestoeld op kennis over dit gedrag en de oorzaken ervan.

Het proportionaliteitsbeginsel is hierbij een belangrijke basis: Fouten die geen milieugevolgen hebben (vb. één dag mestafzetdocument te laat getekend), moeten milder worden beoordeeld dan fouten die milieugevolgen hebben (vb bufferstrook niet toepassen).

In het mestdecreet zitten niet alleen financiële boetes, maar er kunnen ook maatregelen opgelegd worden, zoals het verlies van vrijstelling of derogatie. Ook voor deze maatregelen moet de proportionaliteit in rekening worden gebracht.

Terreincontroles blijven de basis om ervoor te zorgen dat zware/persistente overtreders worden aangepakt. In de gebiedsbenadering vormen de nitraatresidustaalnames in GT2 en 3 een sluitstuk en dient de controlefrequentie verhoogd te worden tov vandaag. De handhaving gebeurt verder via data-analyse, ad random en risicogestuurd en zoveel mogelijk geïntegreerd.

Alle ingevoerde maatregelen moeten uiteraard goed worden opgevolgd en worden gehandhaafd en er wordt op jaarlijkse basis over gerapporteerd. De handhaving op de in de verzamelaanvraag ingediende duurzame teelt-, bodem-, en bemestingspraktijken binnen de maatregelenpakketten vormen daarbij een precair sluitstuk van de hier opgesomde principes.

Voor bufferzones kan een controle vanuit de lucht mogelijk zijn en zal er een versterkte handhaving op het terrein zijn voor het effectief toepassen van deze buffers.

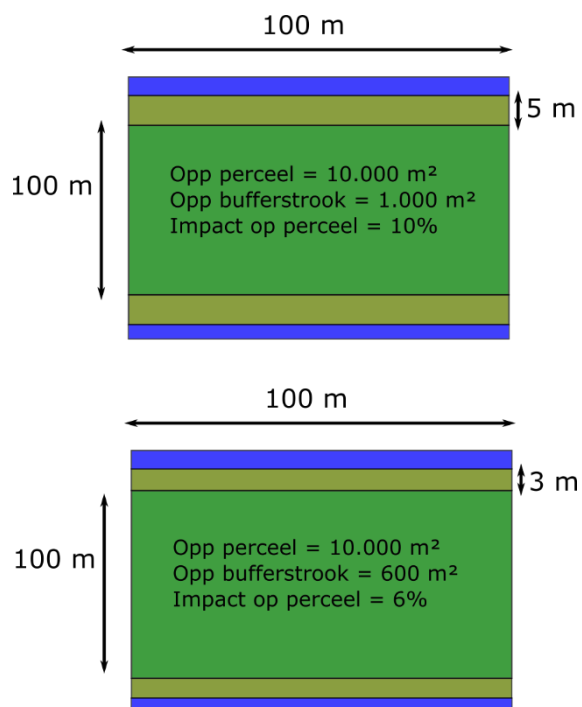
Bij erosie maatregelen ligt de eerste prioriteit bij het sterk opdrijven van de handhaving van de opgegeven maatregelen op het terrein, gestoeld op de complete aangifte van deze maatregelen in de verzamelaanvraag.

In het systeem van de opvolging via het nitraatresidu is als finaal sluitstuk ook een financiële sanctie opgenomen als de landbouwer niet meewerkt en negatief wordt beoordeeld binnen de verplichte begeleiding.

Er is nood aan een voldoende capaciteit om de geplande versterkte handhaving waar te maken.

BIJLAGE 1: voorbeeld om de impact op een perceel te berekenen

Stel een perceel van 100 m op 100 m in gebiedstype 2 dat omringd is door 2 VHA-waterlopen langs beide lange zijden. Omdat de impact meer dan 4% is op het perceel, kan de 5 m bufferstrook verkleind worden tot 3 m. De impact op het perceel wordt daardoor verkleind van 10% naar 6%.

BIJLAGE 2

PUNTSGEWIJZE TOETS TOV BRIEF EC 2022 – zal nog worden toegevoegd.